

Pukánszky Béla: Gyermekkép-változatok az ezredfordulón

**A
gyermekkortörténet
története -
a kezdetek**

**Változó
gyermekkor-
konstrukciók**

**Gyermekkor
ábrázolások -
Új gyermekkor régi
iskolákban?**

Gyermekkortörténet születése

Új történetírás

Rembrandt
Harmensz von Rijn
(1606-1669):
Két asszony
gyermeket tanít
járni, 1640 körül

- Új, multidiszciplináris szemléletmód érvényesülése a történettudományban
- Az „Annales” c. francia folyóirat (1929) köré szerveződő történészek képviselik először.
- Gazdaság-, társadalom- és kultúrtörténeti orientáció.
- Új tudományágak születése: a hétköznapi élet története, mikrohistória, mentalitástörténet, pszichohistória, családtörténet, gyermekkortörténet stb.
- Alapművek jelennek meg.

**Mentalitástörténeti,
történeti
demográfiai
szemlélet:
Philippe Ariès
(1914-1984)**

**Pszichohistóriai,
pszichogenikus
fejlődésmodell:
Lloyd de Mause
(1931-2020)**

1. Philippe Aries francia történész a Sorbonne-on szerzett diplomát 1936-ban.

- A trópusi gyümölcsök kereskedelmével foglalkozó dokumentációs intézet igazgatója lett.

- Műkedvelő, "vasárnapi történész".

- A gyermekkortörténet fejlődésére erőteljesen ható műve:

"Enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime" (1960) (Magyarul: a Gyermek, család, halál c. kötetben. Gondolat, Bp., 1987.)

**Ariès
tézisei**

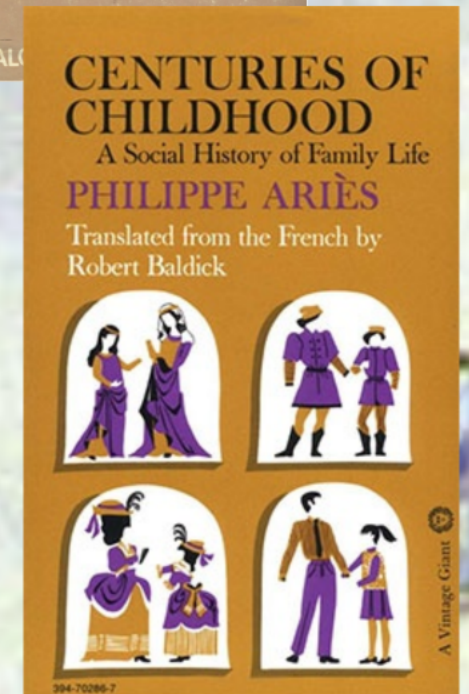
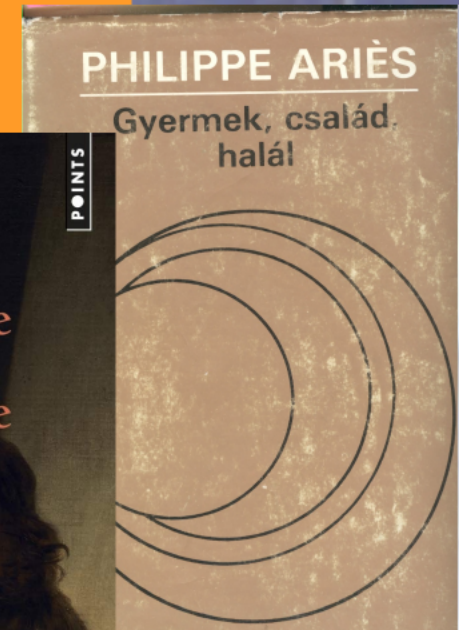
Tézisei:

1. A középkori társadalmak embere nem rendelkezett egyértelműen körülírható gyermekkor-fogalommal.

2. A gyermekkor mint elkülönített életszakasz fogalma a 17-18. században alakult ki.

A kora újkor jól szituált családjai körében újfajta érzület alakult ki: egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítottak családtagok egymás iránti érzelmeinek aggódni kezdtek gyermekeik jólétéért

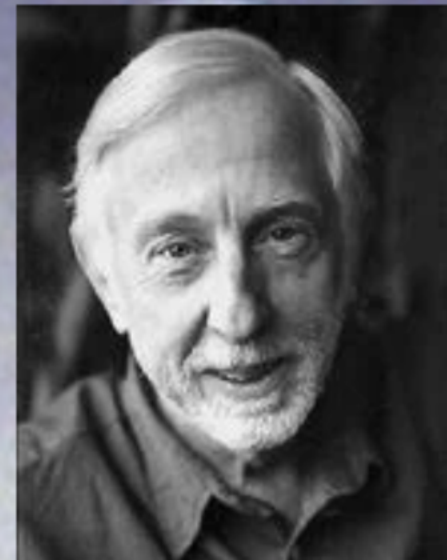
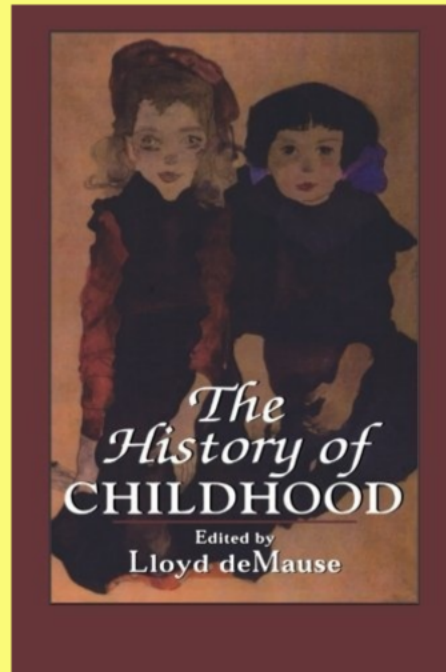
3. Ettől kezdve a gyermek korábbi korlátlan szabadsága megszűnt. A család és az iskola egyre hevesebben törekedett a gyermek nevelés útján való formálására.

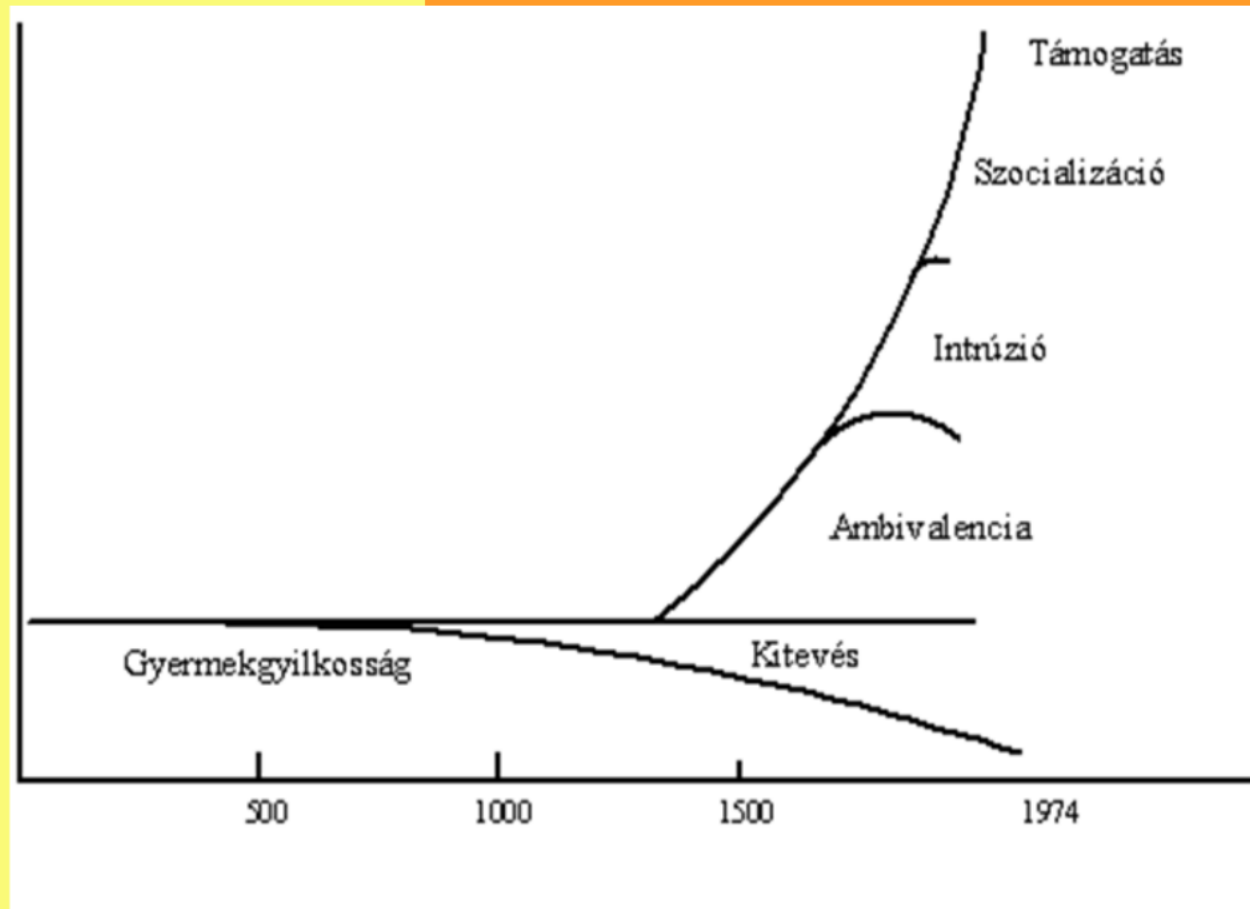
A gyermekkor evolúciós elmélete:

Lloyd deMause (1974) amerikai pszichológus, történész „pszichogenetikus” modellje szerint a történelem folyamán három alapvető viszonyulási forma létezett a felnőttek és a gyermekek között:

1. Projektív (kivetítő) kapcsolat (projective reaction): Félelmek, szorongások kivetítése a gyerekekre („az ördögi gyermek”).
2. Fordított kapcsolat (reversal reaction): A gyerek ekkor sajátos „felnőtt-alakként” jelenik meg, olyan figuraként, aki a szülők saját gyermekkorában fontos szerepet játszott.
3. Empatikus kapcsolat (emphatic reaction): A gyermekkor felfedezése. A szülők megkísérlik beleélni magukat a gyerek lelki állapotaiba.

A fejlődésmodell

A fejlődésmodell újabb szakaszai

Lloyd de Mause: Hört ihr die Kinder
weinen - Eine psychogenetische
Geschichte der Kindheit, Suhrkamp,
1989. p. 85. után

Egy példa a szakaszolás folytatására

1. "Változó gyerekkor" (kb. 1960-tól)

Fogyasztó gyerekek: A gyerek mint a konzum-, szabadidő- és szórakoztatóipar céltáblája.

2. "Elveszett gyerekkor" (kb. 1980-tól)

A gyerekkor krízise: A gyerekkor eltűnése, a család összeomlása, a médiák pusztító hatása. (Ott Hansmann: Kindheit und Jugend zwischen Mittelalter und Moderne, Deutscher Studien Verlag, Weinheim, 1995. p. 126.)

Gyermekkortörténet születése

Új történetírás

Rembrandt
Harmensz von Rijn
(1606-1669):
Két aszony
gyermeket tanít
járni, 1640 körül

Pukánszky Béla: Gyermekkép-változatok az ezredfordulón

**A
gyermekkortörténet
története -
a kezdetek**

**Változó
gyermekkor-
konstrukciók**

**Gyermekkor
ábrázolások -
Új gyermekkor régi
iskolákban?**

Változó gyermekkor- értelmezések

**"Mediatizált
gyermekkor"**

"Kinderculture"

**Renate Kränzl-Nagl & Johanna Mierendorff
(2007). Kindheit im Wandel: Annäherungen an
ein komplexes Phänomen. SWS-
Rundschau, 47(1), 3-25.**

- A természet- és társadalomtudományok fejlődésének fellendülése a 20. század közepéig a gyermekkor **pozitivist**a vizsgálatának kedvezett.
- Gyermekkép-jellemzők: természeti lény, éretlen, fejlődik, valamivé válik, miközben védelemre szorul, még nem felelős a tetteiért,
- a gyermeklét szükséges kelléke a védő-óvó tér.

A gyermekkor előkészület a felnőtt-létre.

Az 1960-as évektől kezdve a gyermekről, gyermekkorról alkotott kép **megváltozik**:

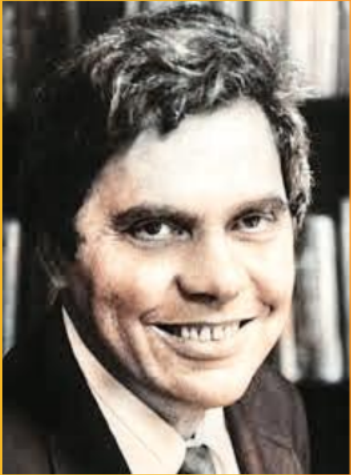
- a hangsúly a gyermekkor társadalmi konstrukciós folyamataira tevődik át.
- **Történeti és szociológiai érdeklődés** ébred a gyermekkor iránt.
- Gyermekszociológiai vizsgálatok: a gyermek mint aktív, cselekvő alany.

**Neil
Postman**

**Marie
Winn**

**David
Elkind**

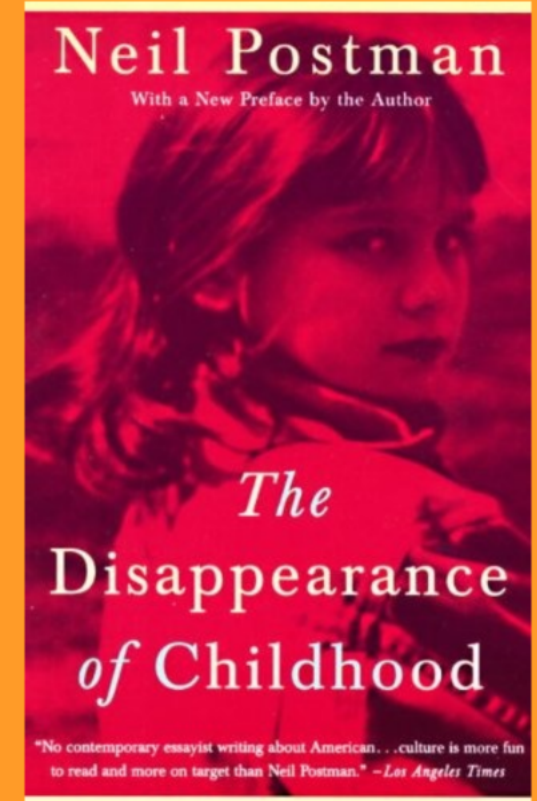
**Neil Postman: The Disappearance of Childhood
(A gyermekkor eltűnése). New York, Vintage Books,
1982, 1994.**

Postman véleménye szerint a kortárs társadalmakban a televízió megjelenése elmosza a felnőttkor és gyermekkor határait.

A könyvnyomtatás megjelenése új, szimbolikus világot teremtett a felnőttek számára, melyben léteztek a gyermekek előtt elzárható „titkok”.

A televízió megjelenése azonban elveszi a felnőttektől a „beavatás” lehetőségét azáltal, hogy közvetlenül és mindenki számára -a gyerekek számára is - hozzáférhetővé teszi a legkülönbözőbb kulturális tartalmakat.

A média a gyermekeket is a felnőtt léthez hasonló szituációkban ábrázolja, és ezzel egyben a felnőtteket is a kortalanság illúziójába taszítja.

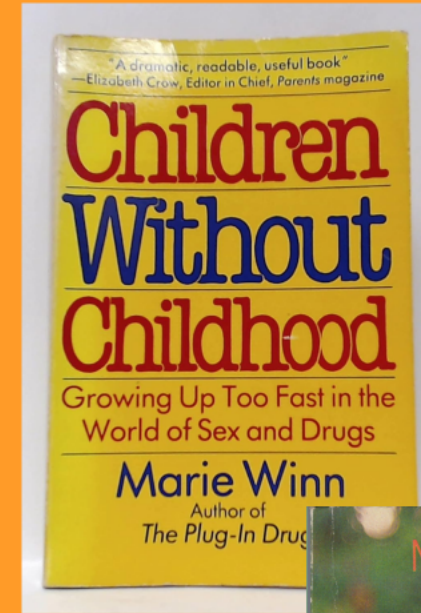

**Marie Winn: Children without Childhood,
1981, (Gyermekek gyermekkor nélkül,
1990)**

Riasztó látteleletet ad a hetvenes évek Amerikájában lezajló mentalitásbeli változásokról.

A gyerekek túl hamar szembesülnek a felnőttek világának lelket torzító hatásaival, így ők maguk is szinte egy csapásra vesztek el gyermekies vonásaikat, s átmenet nélkül felnőtté válnak.

Winn az „új középkor” eljövételéről beszél, amikor párhuzamot fedez fel az Ariès által ábrázolt középkori gyermekfelfogás és az új gyermekkor egyre ridegebb, agresszív módon felnőtt magatartásformái között (Winn, 1990, 272.).

David Elkind: The Hurried Child. Growing up to fast to soon, 1981, (Hajszolt gyerekek, 2016)

Kevésbé szélsőséges nézőpontot képvisel David Elkind, aki nem a gyermekkor eltűnését jeleníti meg, hanem annak lerövidülését, felgyorsulását mutatja be.

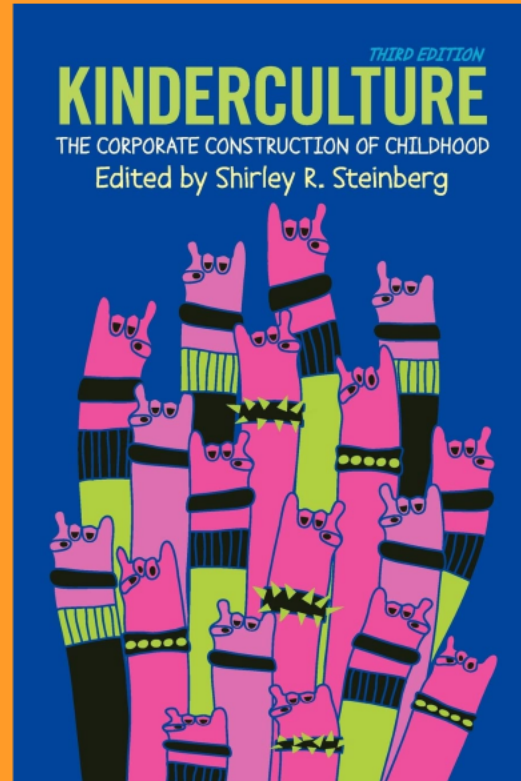
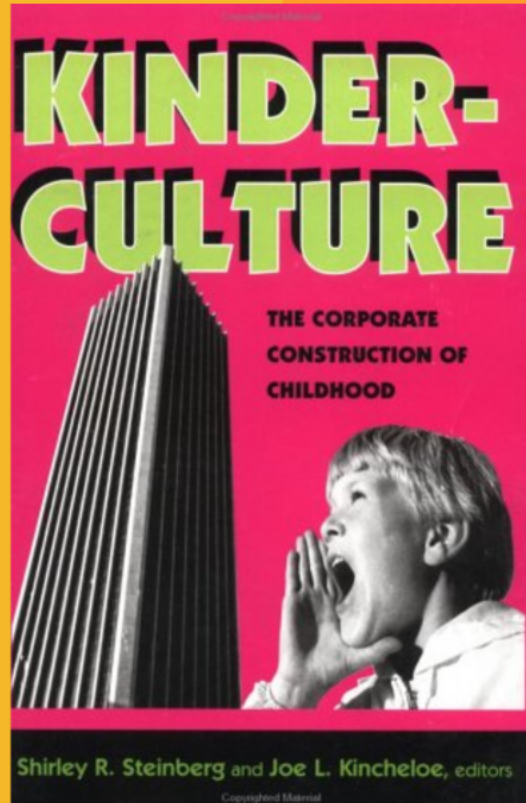
A "siettetett gyermekkor" fogalmával arra utal, hogy a gyermekekkel szemben támasztott elvárásokban a fejlődés felgyorsításának igénye fogalmazódik meg.

A fejlődést éppúgy siettetetik szülők, mint az intézményes oktatás, illetve a média.

A szülők bizonytalanná válnak szerepükben. az iskola felértékeli az az intellektualis teljesítményt és uniformizálásra törekszik, a média pedig a felnőtt tartalmakat közvetíti a gyermekek számára és korai médiafogyasztóvá alakítja őket.

**Shirley R. Steinberg, Joe L. Kincheloe (eds.):
Kinderculture: The Corporate Construction of
Childhood, Westview Press, Boulder Colo, 1997.
Shirley R. Steinberg (ed.): Kinderculture - The
Corporate Construction of Childhood, Routledge,
2011.**

**Antipozitivistá,
hermeneutikus
ismeretelméleti
alapozású
gyermekkép**

Shirley. R. Steinberg:
Társadalmilag konstruált
új gyermekkor

A "Kunderculture" szerkesztői és szerzői nyíltan vállalják antipozitivist, hermeneutikus ismeretelméleti irányultságukat.

A gyermekkor "új paradigmájának" középpontjában az a törekvés áll, hogy a gyermekeket szorosban bevonják saját életük alakításába - a szocializáció és az iskolai oktatás terén egyaránt.

Az új paradigma
további
jellemzői

- Az új paradigma szerint a gyermek aktív lény, aki saját világát építi.
- A gyermekkor kutatásakor a gyermeket már nem pusztán megfigyelendő és kategorizálendő objektumként kezelik, hanem a kutatásban részt vevő, cselekvő személyként pozicionálják.

Ez már egy "kvázi participatív-emancipatív" kutatói attitűd.

- A gyermekkor-kutatás új paradigmája kifejezetten elutasítja a gyermekkor és a gyermeki fejlődés pozitivista-univerzalista felfogását.

- Amikor az új paradigma képviselői kutatóként "belépnek" a különböző osztályok és faji/etnikai kultúrákba, olyan gyermekkorokat találnak, amelyek egészen másmilyenek, mint a pozitívizmus által bemutatott fehér, közép- és felső középosztálybeli, angolszász gyermekkor.

**Az új gyermekkor-paradigma
"kritikai attitűdje"**

A "gyermekcultúra" (Kinderculture) a gyermektanulmányok és a gyermeknevelés kritikus új paradigmáját képviseli.

A hatalmi struktúrák mindennapi életre gyakorolt hatásának kritizálják.

A médiabirodalmak által befolyásolt társadalmi-politikai és gazdasági struktúrák veszélyeztetik a gyermekek fejlődését.

Az "öröm termelését" gátlástalanul végző médiumok megvásárolható árucikké teszik a kultúrát és annak tárgyiasult termékeit.

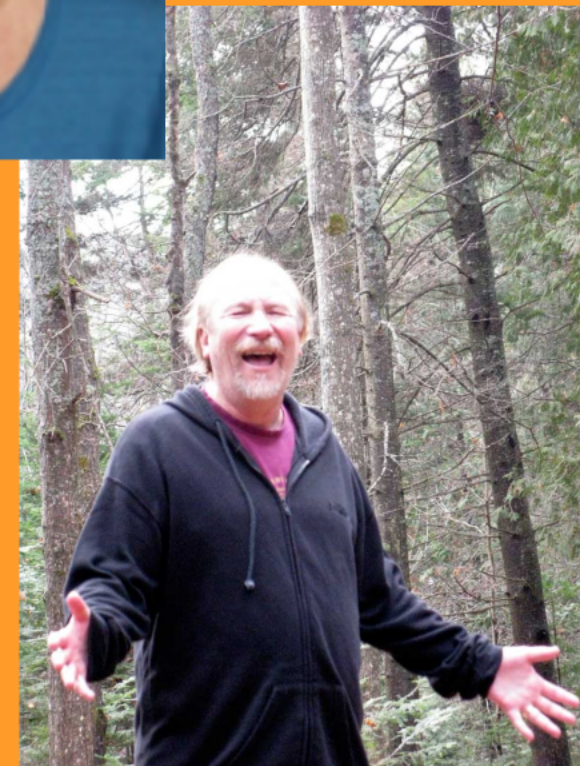
A "tweens" (8-12 éves) korosztály különösen veszélyeztetett.

Az alacsony jövedelmű szülők túlköltekeznek, amikor gyermekeik médiafogyasztói igényeit elégítik ki.

A médiabirodalmak viszont a szegény rétegek állandósult fogyasztására is folyamatosan igényt tartanak.

Gyermekkor- metaforák

David Elkind idézei fel a Hajszolt
gyerekek 2006-os kiadásában a
gyerekkor leírására szolgáló két
közismert metaforát:

1. Növény-metafora: a gyermek
növény, akit gondozni, táplálni kell,
de magától, a saját ritmusában
növekszik. (Előzmény: Erasmus)

2. Tabula-rasa metafora: a gyermek
üres viasztábla, papírlap, amelyre
ráíródnak az élettapasztalatok és a
nevelés hatásai. (Előzmény: Locke)

"Farmgazdaság" versus "gyár"..
Melyik jut szóhoz a jövőben?

*Illustration of John Locke
Jim Godfrey*

Pukánszky Béla: Gyermekkép-változatok az ezredfordulón

**A
gyermekkortörténet
története -
a kezdetek**

**Változó
gyermekkor-
konstrukciók**

**Gyermekkor
ábrázolások -
Új gyermekkor régi
iskolákban?**

**Ikonográfiai kísérlet:
művészi
asszociációk az
iskoláról**

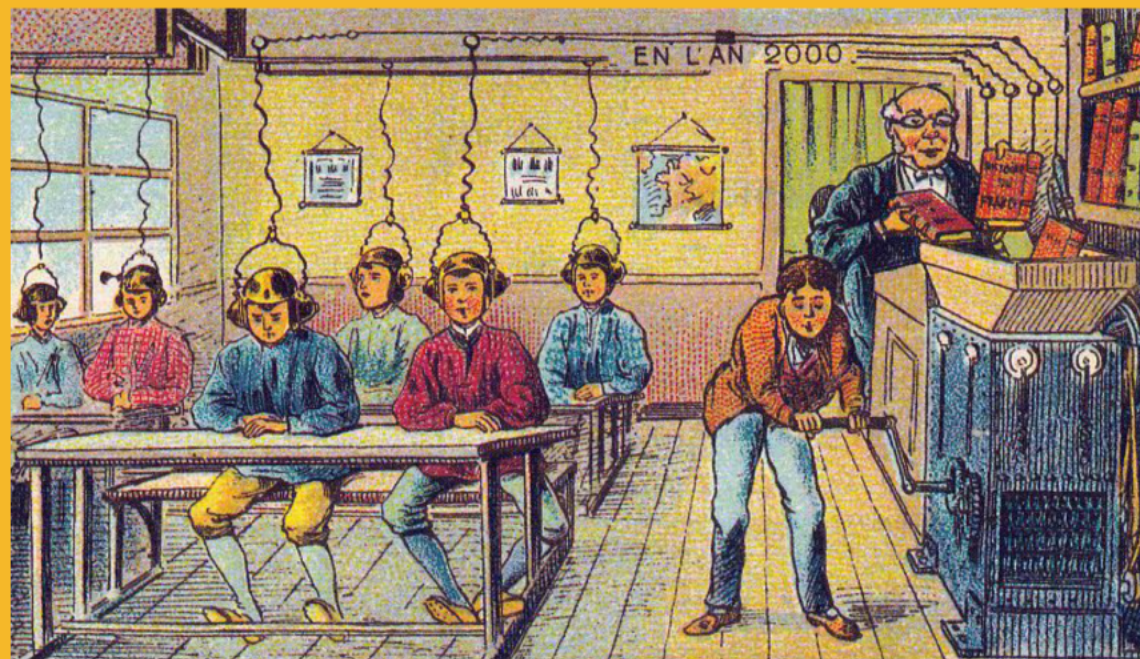
**Konzervatív
vízió a
jövőről**

**Technológiailag
kialakított
környezet**

**A bürokratikus
hatalom
markában**

**Nyomasztó
álom-kép**

**"Iskola 2000-ben" -
A jövő iskolájának karikírozott ábrázolása
a Párizsi Világkiállításon, 1900**

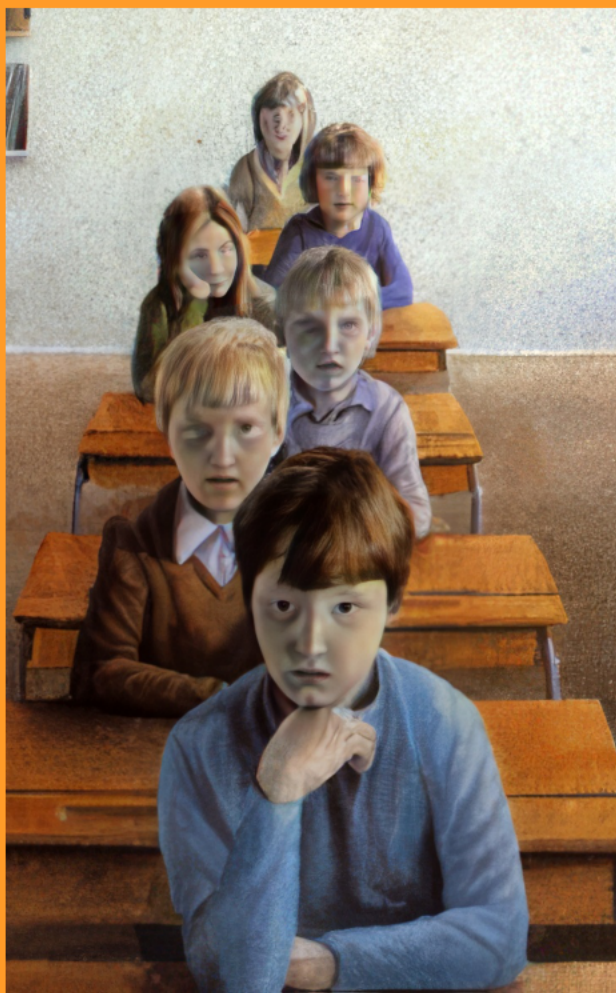

**A modern iskola képi
ábrázolása:
Tillberg, 1971/2**

Peter Tillberg
(1946-2016): Blir du
lönsam, lille vän? 1971/2
(Will you be profitable,
little friend?)

**Magány a
tömegben**

**A tanító mint a
gyermeket fojtogató
iskolai hatalom
jelképe**

Jacobus (Co) Westerik
(1924-2018): Iskolamester
gyermekkel, 1961

Bezárva

Stéphane Poulin
(1961-):
I'm a dreamer

**Csillagok
háborúja**

Ernst Würtenberger
(1868-1934):
Büntetésben
(Der Nachsitzer, 1909)

Obi Wan Kenobi és a rohamosztagos - az iskolában.
A mechanikus ismétlés fegyelmező-szuggesztív erejének
parafrázisa a Csillagok háborúja című film Új remények
című epizódjának szereplőivel.

<https://wallhere.com/en/wallpaper/223026>

Pukánszky Béla: Gyermekkép-változatok az ezredfordulón

**A
gyermekkortörténet
története -
a kezdetek**

**Változó
gyermekkor-
konstrukciók**

**Gyermekkor
ábrázolások -
Új gyermekkor régi
iskolákban?**

